

योषित् । योषिष्वासौ वृन्दारिकाचेति वृन्दारिकेत्यादिना ज०म०
सः रूपेण प्रियेत्याह दयिता प्रिया प्रशस्तत्वे कारणमाह हंस
इव गन्तुं शीलं यस्याः कर्त्तर्युपमान इति णिनिः दूर्वाकाण्डमि
व श्यामा दूर्वास्तम्बन्तदिव श्यामा न्यग्रोधपरिमण्डला उपमा
नानीत्यादिना सः ॥ १८ ॥

योषिवृन्दारिकेत्यादि । प्रलोभनार्थमिदमुच्यते तस्य राम भ०
स्य दयिता प्रिया योषिवृन्दारिका योषितां स्त्रीणां मध्ये वृन्दा
का रूपवती हंसवन्नदतीति हंसनादिनी कर्त्तर्युपपदाणिनिरिति
परः स्वमते ग्रहादित्वात् हंसनादिनीशब्दः पारिभाषिकोऽप्यस्ति
यथा गत्या नितम्बिनी या तु हंसशीलानुगामिनी । मत्तकोकिलसं
शब्दा सा ज्ञेया हंसनादिनी । दूर्वाकाण्डमिव तत्तुल्या कृशाङ्गी
त्यर्थः दूर्वाकाण्डवत् श्यामवर्णेति व्याख्यानं पुराणविरुद्धं तत्र
गौरत्वकथनात् श्यामान्यग्रोधपरिमण्डलाशब्दौ रूढौ यथा श्री
ते सुखोष्णसर्वाङ्गी योषी तु सुखशीतला । तप्तकाञ्चनवर्णाभा
सा स्त्रीश्यामेति कथ्यते । स्तनौ सुकठिनौ यस्या नितम्बे च विशा
लता । मध्ये चीणा भवेद्या सा न्यग्रोधपरिमण्डला अग्निपुराणे
स्त्रीपुरुषलक्षणाध्याये न्यग्रोधपरिमण्डललक्षणमुक्तं यथा प्रसा
रितभुजस्येह मध्यभागद्वयान्तरं । उद्धायेण समं यस्य न्यग्रोध
परिमण्डल इति केचित्तु दूर्वाकाण्डमिव न्यग्रोधपरिमण्डला
न्यग्रुण द्वीति न्यग्रोधं अधः प्रसृतं परितोमण्डलं नितम्बमण्डल
रूपं यस्याः दूर्वाकाण्डमपि अधः प्रसरति नापरिष्ठादित्याहुः
अन्ये तु न्यग्रोधस्य वटस्य इव परिमण्डलं परिणाहो नितम्बभागे
यस्याः एकदेशधर्मेणापि समुदायोपमानतादर्शनादित्याहुः